

KAPITTEL 6

«Just do it» – «Se hva som skjer». Dosentløp i krysningsfeltet mellom sosialfaglig arbeid og kultur

Oddbjørn Johansen

Nord universitet

Abstract: The chapter reveals how two publicity slogans and three questions related to how one attains professional knowledge have encouraged the author to develop his career, from a once-nervous lecturer to a competent and knowledgeable professor/docent within a number of subjects in social education. In addition, the author elaborates extensively on the development of a theatre that promotes the abilities of intellectually and developmentally disabled actors in their performance. A survey of his publications, which constituted his application for promotion to a docent position, is also presented in a table that shows how each item relates to the criteria for promotion.

Keywords: docent, social education, disability, theater, promotion criteria, just do it

Introduksjon

Inspirasjonen til kapitteloverskriften er hentet fra sportstøysfabrikanten Nike sitt slagord «Just do it» og TV2 sin informasjonsvarsler «Se hva som skjer». På mange måter er det disse to uttrykkene som har drevet meg i mitt forsknings- og utviklingsarbeid, og derved ledet meg frem til dosentkompetanse.

I dette kapitlet vier jeg mye oppmerksomhet til et større forsknings- og utviklingsprosjekt, fordi det er hovedprosjektet i min dosentsøknad.

Sitering av denne artikkelen: Johansen, O. (2020). «Just do it» – «Se hva som skjer». Dosentløp i krysningsfeltet mellom sosialfaglig arbeid og kultur. I C. C. Bachke & M. Hermansen (Red.), *Å satse på dosenter. Et utviklingsarbeid* (Kap. 6, s. 119–137). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.109.ch6>
Lisens: CC BY 4.0.

Prosjektet handler om tverrfaglig samhandling, hvor kultur, helse- og sosialfag og ikke minst politikk har hatt en vesentlig plass. Spesielt har jeg vært opptatt av å knytte undervisning og praksisrettet forskning tettere sammen.

Da jeg i 2000 skulle begynne i ny jobb som høskolelektor ved vernepleierutdanningen på Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT), lurte jeg på hva jeg hadde startet på. Som mange andre nybegynnere i undervisningsrollen var jeg nervøs, usikker og famlende. Ledelsen gav meg ansvar for fagområdene stat- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk, juss og samfunnsarbeid i vernepleierutdanningens rammeplan. Der sto jeg som nyslått universitetslektor og skulle prestere. Noen ganger lyktes jeg med å fange studentenes oppmerksomhet. Andre ganger så jeg at tankene til studentene var helt andre steder enn på det temaet som jeg underviste i. Hvorfor var det slik? Virket fagområdene irrelevante for en student som ønsket å jobbe med mennesker? Jeg begynte altså å stille spørsmål. Særlig tre utfordrende spørsmål gjentok seg:

1. Hva tenker studentene at en profesjon er?
2. Hvordan foregår studentenes faglige utvikling i studiet?
3. Hvordan kan en tilrettelegge for læring slik at studentene selv får et aktivt eierforhold til kunnskapen?

Fordi disse spørsmålene ikke hadde noen fasitsvar, opplevdes de krevende. Følgelig har jeg undret meg mye over mulige svar. På mange måter har denne funderingen ligget bak min kompetanseutvikling fra høskolelektor til førstelektor og videre til dosentkompetanse. I begge avansementene har jeg fått opprykk i fagområdet profesjonskunnskap.

Historien om Teater nonSTOP

I perioden 2004–2007 arbeidet en kollega, Ellen Saur, med en doktorgrad (Saur, 2008). I løpet av denne perioden ble hun godt kjent med både lederne og deltakerne på fritidsklubben Grotta. Som et resultat av dette samarbeidet begynte vi å se på hvilke muligheter det lå i å videreutvikle et samarbeid med fritidsklubben, spesielt med tanke på praksisplasser

for vernepleierstudenter. Det var mange deltakere på fritidsklubben. En ide om å utvide aktivitetstilbudet på Grotta tok form. Vi startet et prøveprosjekt med å tilby drama og teater som tilleggssaktivitet innenfor fritidsklubbens rammer. Seks studenter ble plukket ut til å ha dette som praksisplass gjennom hele studieåret. 20 personer med utviklingshemming meldte seg på som skuespillere, og var aktivt med i drama- og teateraktiviteten. På våren ble teaterstykket *Rødhette på nye eventyr*, bygd på en sammensetning av norske folkeeventyr, vist i Namsos kulturhus. Både studenter og skuespillere var aktivt med på å utforme stykkets innhold og å planlegge oppsettingen.

Etter det første året konkluderte vi med at dette hadde vært et relativt vellykket prosjekt. Studentene vurderte dette som en god og annerledes læringsarena. Den var annerledes, fordi studentene lærte mye om likeverdige samhandling. Møtet på den nøytrale grunnen som teateret var, gjorde noe med at maktforholdet mellom studentene og skuespillerne. De ble mer likestilt. Sammen skapte de et kulturuttrykk. Skuespillerne var helt klare på at dette ønsket de å fortsette med. Som faglige ansvarlige prosjektledere vurderte vi at rammen ikke ga oss de mulighetene vi trengte for å utnytte potensialet godt nok. Dette handlet om tid til øvelser, stabilitet, og ikke minst utnyttelse av deltakernes ferdigheter som skuespillere. Derfor konkluderte vi etter prøvedriftsåret med følgende fire alternativer:

1. Prosjektet avsluttes.
2. Prosjektet reduseres i omfang, men forsetter sin drift som nå.
3. Teatervirksomheten flyttes ut fra fritidsklubben og blir et selvstendig tiltak lokalisert et annet sted.
4. Man beholder tanken om å utvikle drama/teater for denne gruppen deltakere, men etablerer kulturarbeidsplasser etter mønster fra Ållateateren.¹

I Lov om universitet og høyskoler (2005) sies det at en av institusjonenes oppgaver er å utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid

¹ Ållateateren er et profesjonelt teater for mennesker med utviklingshemming i Sundsvall kommune Sverige, se f.eks. <https://www.facebook.com/AllateaternSweden/Videre> har Sauer Lennart skrevet en doktoravhandling om Ållateaterens virksomhet (Lennart, 2004).

på høyt internasjonalt nivå. En skal videre bidra til innovasjon og verdiskaping, og legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten. Disse formuleringene, sammen med elementer fra strategisk plan ved HiNT og diverse offentlige dokumenter, gjorde at vi begynte å argumentere for alternativ 4: Å etablere kulturarbeidsplasser for mennesker med utviklingshemming. En spennende plan begynte å ta form. Prosjektet møtte velvillighet. Det fikk solid og nødvendig støtte og oppmuntring fra de andre ansatte ved utdanningen. Uten denne oppbakkingen ville ikke prosjektet latt seg gjennomføre.

For at prosjekter skal få støtte, er det min erfaring at noen forhold må være på plass. For det første handler det om å sørge for at prosjektets mål er i tråd med de verdier og mål samarbeidende organisasjoner har. Som prosjektledere tok vi fatt på å lese det vi mente kunne være aktuelle samarbeidspartnere sine sentrale dokumenter. Disse omfattet kommuneplaner, sektorplaner, stortingsmeldinger, andre strategiske dokument osv. Dette gav oss kunnskap om de vi mente det ville være viktig å samhandle med. Når en skal utvikle en felles forståelse for det arbeidet en skal i gang med, blir denne kunnskapen viktig.

For det andre må arbeidet forankres i de etater/organisasjoner som kunne tenkes å ha interesse i å få et eierforhold til et slikt prosjekt. Vi valgte å etablere kontakt med kultursektoren og helse- og omsorgstjenesten i kommunen. Videre inkluderte vi kulturetaten i Nord-Trøndelag fylkeskommune, NAV, en Vekst-bedrift og ledelsen ved HiNT. Ei styringsgruppe ble etablert av disse aktørene. Sammen lagde vi både formål og delmål for prosjektet. For å få utnyttet effekten av slik tverrfaglig og tverretatlig samhandling, er det viktig at målene er utformet på en slik måte at de ulike organisasjonene som er berørt, kan akseptere dem. De bør også være innenfor et område organisasjonene selv har ansvar for å påvirke, og det bør være sannsynlig at aktørene med samarbeid vil nå målene. Det siste punktet er at målene er konkrete og målbare. Med utgangspunkt i dette, ble følgende mål og delmål utformet (Saur & Johansen, 2012):

Teater nonSTOP skal være et profesjonelt teater, hvor de fleste aktørene er personer med utviklingshemming. Teateret vil ha som oppgave å fremme aktørenes interesse både kunstnerisk og politisk. Disse interessene vil være å utvikle teaterfaglig arbeidsmetoder som ivaretar de spesielle forutsetningene og

de kunstneriske interessene aktørene har. Teateret vil være en kommunikasjonsskanal for aktørene, slik at de kan formidle sine erfaringer og livssituasjon, samt gjøre denne befolkningsgruppen synlig i samfunnet.

- Å skape teatervirksomhet for mennesker med utviklingshemming.
- Å utvikle og dokumentere modellutvikling for hvordan kommuner kan etablere kulturvirksomhet opp mot målgruppen utviklingshemmede.
- Å dokumentere prosjektets ulike sider, både i forhold til vitenskapelig publikasjoner, men også konkrete arbeidsmodeller for slikt kunstnerisk arbeid.
- Å være en politisk arena for mennesker med utviklingshemming i kraft av at teater er en formidlingskanal, men også gjennom at det å ha teater som arbeid er myndiggjørende for en gruppe som ofte blir utelukket fra normaliserte tilbud.
- Å være en alternativ læringsarena for vernepleierstudenter, men også et kompetansetilbud innenfor teater for personer med utviklingshemming.
- Å være arena for forskning og utvikling både innenfor teater, pedagogikk og helse og sosialfag.
- Å bringe frem kunnskap om hvordan ulike kulturaktiviteter for mennesker med utviklingshemming kan etableres i samhandling mellom ulike offentlige etater.

Ser en på delmålene, er de ikke blitt til bare med tanke på etableringen av dette prosjektet. I like stor grad er de blitt til fordi de hjelper de ulike deltakende organisasjoner til å gjennomføre pålagte oppgaver. Dette handler om å forankre prosjektet i de ulike samhandlerenes virksomheter. Å etablere slik tverrfaglig og tverretatlig samhandling krever at alle opplever det nyttig å delta.

Mitt pedagogiske grunnsyn er inspirert av Vygotsky. Ifølge Vygotsky (1978) forstås individets kompetanse ut fra to nivåer. Individets aktuelle utviklingsnivå betegner allerede ervervet kunnskap, men alle har mulighet til å videreutvikle denne kunnskapen. Vygotsky beskriver dette som den nære utviklingssonen. Et viktig poeng i den sosiokulturelle læringsteorien er at læring skjer under veiledning og sosiokulturelt samspill med andre. Sosiokulturelt læringsyn legger vekt på at kunnskap blir konstruert gjennom samhandling. Med utgangspunkt i sosiokulturelt læringsyn har jeg blitt opptatt av situert læring, som først og fremst er

satt i system og beskrevet av Lave og Wenger (1991) og den danske pedagogen Dreier (1999). Også disse teoretikerne hevder at læring er et sosialt fenomen som foregår overalt og til enhver tid. Sentralt i den situerte læringsteorien er at læring forekommer gjennom deltagelse i praksisfelleskap. Dette har fått avgjørende betydning for hvordan jeg nå legger opp både min undervisning og de forsknings- og utviklingsprosjekt jeg deltar i. Å være i et praksisfelleskap og å samspille med andre har også preget mitt FoU-arbeid og dermed min egen kompetanseutvikling. Som samhandlende aktør og ansatt på HiNT, hadde jeg i dette prosjektet spesielt interesse og ansvar for spesielt å se på muligheter for å koble de fagområdene jeg hadde ansvar for i undervisningen til prosjektet, å sjekke hvilke muligheter teateret som praksisarena kan stimulere til læring hos vernepleierstudentene, og ikke minst hvordan høgsolen kunne bidra til innovativ virksomhet i sitt praksisfelt.

Hovedideen til dette prosjektet bygger på en tverrfaglig tilnærming.² Vi hadde en ide om at dette både kunne gjøre prosjektet robust, og ikke minst berike de ulike fagene/organisasjonene som deltok. Det var spennende å oppleve hvordan de ulike fagdisiplinene bidro til å utvikle prosjektet ved hjelp av sin fagkunnskap. Deltakerne i styringsgruppa og de ulike aktørene vi hentet inn for å utvikle teateret, brukte sin spesifikke fagkompetanse. I dette arbeidet møtte vi også på elementer av forforståelser og fordommer. Vi så hvordan våre fagområder påvirket hva vi trodde var mulig og umulig. Helse- og sosialarbeideren måtte for eksempel arbeide med seg selv for å slippe kontrollen og holdninger som i hovedsak gikk på å beskytte skuespillerne fra stigmatisering. Skal man bli utøvende kunstner, blir man synlig som den personen en er. Slik som en instruktør sa: «Du kan ikke være skuespiller uten å være på scenen. Her representerer du en rolle, og ikke deg selv.»

Ideen om denne flerfaglige tilnærmingen til prosjektet viste seg å ha stor betydning. Den bidro til at vi nådde målet med å etablere ny

2 Jeg tar utgangspunkt i Lauvås og Lauvås (2004) sin definisjon av tverrfaglig samarbeid, som er en interaksjon mellom representanter fra ulike fag med et dobbelt formål: Sikre kvalitet i arbeidet ved at den samlede faglige kompetansen blir utnyttet maksimalt, samtidig som en utvikler et felles kunnskapsgrunnlag på tvers av fag, og stimulerer til faglig utvikling innen de bidragende fag.

kunnskap. Ikke minst fikk vi utviklet et felles kunnskapsgrunnlag og en ny metodikk både innenfor teaterverdenen og helse- og omsorgstjenestene. Samhandlingen mellom kulturarenaen, helse- og omsorgstjenesten og utdanningsinstitusjonen åpnet opp for helt nye tilnæringsmåter. For egen del ga kulturarenaen meg nye erfaringer. Det var befriende å drive FoU-arbeid hvor rammene ikke er så fastlåste på hva som er mulig, eller umulig. Samarbeidet åpnet også opp for helt andre måter å dokumentere utviklingsarbeid på. Å dokumentere ved teaterstykker ligger på mange måter nærmere utøvelsen av faglig kunnskap som vernepleie, underviser, eller sosialt arbeid. Teaterstykker er levende, med mange muligheter til å se og vise de komplekse sammenhenger livet består av. Sånn sett fanger de opp mye mer enn det en får beskrevet i en vitenskapelig artikkel. Likevel ble artikkelformen også brukt til å dokumentere og drøfte ulike sider av prosjektet. Både artikkelform og krav om dokumentasjon var relativt ukjent for prosjektets innleide kulturarbeidere, men de opplevde dette som spennende og meningsfylt. Takket være dokumentasjon og en tverrfaglig tilnærming lyktes vi med prosjektet. Teater nonSTOP er i dag en fast teatergruppe i Namsos med 15 ansatte skuespillere.

Hvordan henger dette prosjektet sammen med en dosentsøknad? Og hvordan er det knyttet opp mot mitt fagområde profesjonskunnskap og områdene jeg underviser i, som fremdeles primært er helse- og sosialpolitikk, stat og kommunalkunnskap, juss og samfunnsarbeid? For å besvare spørsmålene litt mer konkret vil jeg beskrive litt nærmere tre sider ved prosjektet: Et teaterstykke, teater som pedagogisk utviklingsarbeid, og høyskolens samhandling med kulturfeltet.

«Litt kaffe – kanskje?» Et teaterstykke med mange funksjoner

«Litt kaffe – kanskje?»³ er tittelen på et teaterstykke som min kollega Ellen Saur og jeg skrev. Teaterstykket tar utgangspunkt i en av teaterskuespillerne, Anne, sitt liv: Helt fra hun ble tatt bort fra sitt hjem og plassert

3 Mer om teater nonSTOP og «Litt kaffe – kanskje?» i denne videoen: <https://www.youtube.com/watch?v=41cqlqzOrk8>

på spesialscole, mens hun jobbet som postbærer i Namsos kommune og frem til dag. Anne hadde vansker med å huske replikker. I teaterstykket måtte vi legge inn både bruk av bilder og konkrete ting som gjorde henne i stand til å fortelle om sitt liv. På den måten utviklet vi teaterfaglige effekter som kunne bidra til at Anne fikk en friere posisjon som skuespiller, og dermed kunne hun fortelle viktige historier på sin autentiske måte.

Teaterstykket er både en historisk vandring i skole-, helse- og sosialpolitikk. Det beretter om hvordan ulike politiske styringsdokumenter og faglige behandlingsmåter har vært med å styre tjenestene, og hvordan de har hatt innvirkning på enkeltmenneskers liv. Vi brukte teaterstykket i undervisningen på høgskolen. Dessuten ble det kjøpt opp av den kulturelle skolesekken i Nord-Trøndelag. Videre ble stykket vist landet rundt på ulike konferanser, både for brukerorganisasjoner og for fagfolk. Når vi viste teaterstykket på skoler (både videregående og på høgskoler/universitet), hadde vi samtaler med publikum i etterkant. I tillegg hadde vi utformet et arbeidshefte hvor vi reiste en del problemstillinger som mennesker med ulike funksjonsnedsettelse møter i dagens samfunn.

Mottakelsen stykket fikk, og ikke minst de gode samtaler vi hadde etter forestillingen, var meget positive. Spesielt på høgskolen merket vi at refleksjonene som kom frem blant studentene, var preget av en annen nærhet og engasjement til temaer som omsorg, integrering, inkludering enn under vanlige forelesninger. Også deres kritiske blikk på dagens system ble skjerpet. Kort oppsummert ga teaterstykket publikum en invitasjon til å bli med på reise inn i et annet menneskes liv, og samtidig å høre offentlig dokumenter bli lest opp, og å danne seg et inntrykk av hvilke konsekvenser disse hadde i praktiske handlinger i fortellerens liv.

Den sterkeste forestillingen vi gjennomførte med «Litt kaffe – kanskje?», var da vi dro til hjembygda til Anne og opptrådte for et stappfullt samfunnshus. Å se Anne på scenen, omgitt av tidligere sambygdinger, fortelle om hvordan hun hadde opplevd å være henne, var rørende. Forestillingen endte med ti minutters stående applaus, og fremføringen gjorde noe med Anne og berørte bygdefolket. Som lærer i helse- og sosialfag erfarte jeg at med teater som virkemiddel kan en delta i samfunnsdebatten på en annerledes måte. Teater nonSTOP ga også aktører som ikke så lett slipper

til i debatten en anledning til å delta i stor grad på sine premisser og med budskap formidlet på en autentisk og god måte.

Pedagogisk utviklingsarbeid

For høghskolen, og nå universitetet, er Teater nonSTOP først og fremst en læringsarena for våre studenter. Hvert år får 6–8 studenter anledning til å være sammen med teateret i en praksisperiode. Praksisperioden strekker seg over et år. Studentene deltar på arbeidsdagene til teateret, på helgeseminar og ikke minst på forestillingene. Dette er en unik praksisplass, for det studentene lærer her er å jobbe sammen med mennesker med utviklingshemming. Slik som en student skrev det i et refleksjonsnotat: «Her er vi likestilte. Skuespillerne fungerer som tilretteleggere for oss. Vi kommer nye inn på teateret, og de er flinke til å dra oss med i øvelser og oppgaver, det er tydelig hvem som er spesialistene her.»

Ved siden av at teateret er praksisplass, deltar også skuespillerne i undervisningen på universitet. Dette gjelder når det arrangeres seminarer og workshops innenfor de estetiske fag (dans, drama og musikk). Her får alle vernepleierstudentene erfaring med likeverdig samhandling med skuespillerne. Skuespillerne er mer drevne og sikre i denne rollen enn de fleste studentene. Dette gir studentene en erfaring med mer likeverdig kommunikasjon med mennesker med utviklingshemming enn når de møter dem i andre praksisfelleskap.

De første årene vi hadde studenter i praksis på teateret, ble de fulgt opp både med tekstanalyser av praksisrapporten og med individuelle intervju, så vel som fokusgruppeintervju. Vi ønsket å kvalitetssikre at studentene fikk en god, fagligutviklende praksisplass, samt å systematisere og gjøre en slik praksisarena til gjenstand for forsknings og utviklingsarbeid (Johansen & Saur, 2010a).

Det unike med denne praksisplassen er at aktørene i teateret stiller på lik linje. Målet med arbeidet er å skape et felles produkt i form av en forestilling. Det er ikke at studentene skal lære skuespillerne noe. I stedet skal en lære og utføre noe sammen – hvor alle er like viktige for å få til et godt produkt. Studentene på teaterpraksis både lærer og erfarer hva det vil si å være sammen med mennesker med utviklingshemming.

Denne erfaringen danner et utgangspunkt for senere tjenesteyting overfor denne brukergruppen. Det kunne vært spennende å undersøke om dette innsteget til praksis har ført til en annen holdning eller kunnskap hos studentene enn hos andre studenter som har en mer vanlig praksis. En slik studie er foreløpig ikke gjort.

Kulturpolitikk og helse- og sosialpolitikk hånd i hånd

Som førstelektor eller dosent har man et ansvar for å bruke sin kompetanse for å oppfylle de mål som fremkommer av universitets- og høyskoleloven. På mange måter har jeg erfart at de krav som ligger i de to stillingsbeskrivelsene gir en annen faglig frihet. I stor grad oppfordres det til innovativ tenkning og til et større fokus på U enn F i FoU-konseptet. Dette innebærer ikke at det er mindre krav til vitenskapelig metode eller arbeidsform. Men det handler mer om å vektlegge utviklingsarbeid i samhandling med praksis.

I prosjektet Teater nonSTOP dreide det seg om samhandling mellom flere sektorer og nivåer, som NAV, kultursektor (både på kommune- og fylkesnivå), helse- og omsorgssektor, private kulturaktører, m.fl. I forbindelse med komitebehandlingen av stortingsmeldingen «*Kultur, inkludering og dltagelse*» (Kulturdepartementet, 2011) var representanter fra Teater nonSTOP (både prosjektledere og skuespillere) i møte med familie- og kulturkomiteen, samt kulturministeren på Stortinget. Målet med besøket var å få aksept og anerkjennelse for prosjekter som Teater nonSTOP. Flertallet i kulturkomiteen sa i sin merknad til meldingen at de anerkjente virksomheten, og understreket viktigheten av at den fortsatte. Å få en slik merknad i en stortingsmelding betydde mye for å få teateret etablert som en fast virksomhet etter prosjektperiodens slutt.

Å vektlegge at skuespillerne på Teater nonSTOP skulle samarbeide med andre profesjonelle kulturaktører var viktig. Dette innebar blant annet at de som regisserte teateroppsetningene var profesjonelle aktører, som Nina Wester og Kirsten Roll Steen. Også musikere vi samarbeidet med, var profesjonelle, eksempelvis Henning Sommerro og John Pål Inderberg.

Hensikten var å profesjonalisere virksomheten, og vise at dette var noe annet enn et fritidstilbud. Teaterstykkenes innhold hadde et klart sosialpolitisk budskap, hvor skuespillernes erfaringer ble vist i det uttrykket de ønsket. Dramaene bygde på deres egne erfaringer og historier.⁴ Viktig ble det også å sette virksomheten inn i en kulturpolitisk kontekst ved å utgi vitenskapelige artikler om aktiviteten (Johansen & Saur, 2010b). Dette handler om å gjøre opplegget robust nok gjennom vitenskapelig belegg. Robusthet skapes etter min erfaring ved å dokumentere det en gjør på en slik måte at andre kan vurdere de valg en har gjort, og derved se om det både er hold i argumentasjonen og i valget av arbeidsformer. Med andre ord krav om en litt annerledes vitenskapelig etterprøving mer i retning av U enn F i FoU-begrepet.

Om skriveprosessen og nødvendigheten av å sy det hele sammen

Jeg arbeidet ikke bevisst etter endt førstelektorkvalifisering mot å bli dosent. Men jeg fikk et oppdrag fra en annen høyskole, nemlig å vurdere en opprykkssøknad til førstelektor. Da måtte jeg lese forskriften om opprykk i forsknings- og undervisningsstillinger ved universitet og høyskoler, og der kom jeg over paragrafen som omfatter dosentopprykk. Jeg oppdaget at mye av det jeg hadde gjort, passet i forhold til disse kriteriene. Tanken slo meg at dette kunne jeg også gjøre – «Just do it». Men hvordan gjøres det? Hvordan søker man? Ingen på mitt fakultet var dosent. Så her måtte jeg undersøke andre steder. Hvem kunne noe om dette? Jeg fikk høre om en dosent ved en annen utdanningsinstitusjon, og ringte ham og fremla mine spørsmål. Etter samtalen fikk jeg anledning til å se hans søknad. Der og da bestemte jeg meg for å søke opprykk.

Som førstelektor hadde jeg hatt anledning til å utvikle mine fagområder videre. Jeg var opptatt av at førstelektorkompetanse skulle brukes til å utvikle både høyskolen som utdanningsinstitusjon, og til å rette

4 Et eksempel på dette kan du finne på følgende nettside, som er et utdrag av forestillingen «Du – jeg, oss – dem, innenfor – utenfor»: www.youtube.com/watch?v=oHZEVWCWL8zM Klipp fra møtet på Stortinget på følgende nettside: www.youtube.com/watch?v=g_4KBgE6YZo

søkelyset mot problemstillinger i praksis. Jeg hadde deltatt i gjennomføringen av en del undersøkelser i praksisfeltet. Dette omfattet å gi anbud på evalueringsundersøkelser som kommuner hadde lagt ut på Doffin⁵, og utviklingsprosjekter jeg selv initierte som ledd i høgskolens satsing på praksisnær FoU.

Jeg begynte å samle dokumentasjonen jeg hadde på arbeider jeg hadde gjort etter at jeg ble førstelektor. Det var evalueringsrapporter fra FoU-prosjekter, dokumentasjon fra Teater nonSTOP i form av vitenskapelige artikler, fagartikler, søknader, prosjektrapporter, anmeldelser av forestillinger og kronikker, men også andre vitenskapelige artikler, fagartikler, prosjektbeskrivelser om andre temaer, m.m. Jeg prøvde å sortere dem i bunker ut fra de ulike kriteriene i forskriften, men ble ikke helt fornøyd. Da mange dokumenter omhandlet mer enn ett kriterium, ble det vanskelig å plassere dem i en bestemt bås. Ville et sakkyndig utvalg kunne se dette?

Hvordan skulle jeg beskrive sammenhengen, og hva skulle være den røde tråden i mitt profileringsdokument? Svaret grublet jeg på lenge, samtidig som jeg strevde med å utforme søknaden. Hva ønsket jeg å fortelle et sakkyndig utvalg? Hvordan skulle jeg skape forbindelseslinjer mellom de ulike arbeidene? Løsningen ble til slutt innlysende. Jeg var jo førstelektor i profesjonskunnskap. Skulle jeg bli dosent i noe, så måtte det jo bli i profesjonskunnskap. Med dette som omdreiningspunkt begynte jeg å se på arbeidene mine med nye øyne. Jeg sorterte arbeidene en gang til i lys av denne erkjennelsen, og laget koblinger mellom kriteriene i forskriften og profesjonskunnskap. For å illustrere dette har jeg laget en skjematisk oversikt over noen av de 15 vedleggene jeg sendte inn, og avmerket hvilket kriterium de var ment å dekke.

5 Doffin er den nasjonale kunngjøringsdatabasen for offentlige anskaffelser der blant annet kommuner legger ut kunngjøringer om undersøkelser og evalueringsundersøkelser.

Opprykkskriterier Vedlagte arbeider	Dokumentert omfattende forsknings- og utviklingsarbeid på høyt nivå rettet mot yrkesfeltet	Dokumentert omfattende pedagogisk utviklingsarbeid og annen pedagogisk virksomhet av høy kvalitet	Ledelse av forsknings- og utviklingsprosjekt	Omfattende samarbeid med kulturlivet for utvikling av studietilbud og forsknings- og utviklingsvirksomhet
Johansen, O. & Saur, E. (2012). «Teater nonSTOP» prosjektrapport.	X		X	X
Johansen, O. & Saur, E. (2010). Teater nonSTOP. Et profesjonelt teater med kunstnerisk og politisk verdi? <i>Nordisk Tidsskrift for Drama</i> , 2(10), 33-37.	x			X
Johansen, O. & Saur, E. (2013). Stepping into the unknown – the health and care discourse meets the art discourse in a theatre company for actors with learning disabilities. I <i>The Journal of Applied Theatre and Performance</i> . Routledge.	X		X	
Program, DVD og ressurshefte til forestillingen «Litt kaffe - kanskje». Ide og manus: Oddbjørn Johansen & Ellen Saur. Regi: Ane Myhrvold.	X	x	X	X
Johansen, O. & Saur, E. (2012). «Er det nå så lurt å samle så mange som trenger hjelp på den samme plassen?» Trygghet, sikkerhet og organisering av to samlokaliserte bofellesskap. Rapport nr. 83, Høgskolen i Nord-Trøndelag.	X		X	

Som leseren vil se inneholder et vedlegg flere ulike former for dokumentasjon. Poenget mitt med tabellen var å synliggjøre hvordan samme arbeid kan representere dokumentasjon (vedlegg) som knytter dem til flere kriterier.

Jeg delte dokumentet mitt med mine kollegaer og ba dem om å være kritiske lesere. Fungerte profileringsdokumentet som en veileder, og sto det støtt i seg selv som et selvstendig dokument? Klarte jeg å få frem sammenhengen mellom de ulike vedleggene opp mot utvikling av kunnskap og kompetanse innenfor fagområdet profesjonskunnskap? Å skrive profileringsdokumentet innebar i seg selv også en læring for min egen del. Det ga meg mulighet til å se hvordan ulike deler av prosjektene jeg hadde arbeidet med ble knyttet opp mot flere av kriteriene, og samtidig hadde linjer til profesjonskunnskap. Sagt på en annen måte fungerte profileringsteksten som et selvevaluerende dokument, og samtidig skapte den sammenhengene i min faglige profil.

Etter mange nyttige innspill og gode samtaler med mine kollegaer, la jeg det hele bort for en periode. Så ville tilfældighetene at en av mine sønner skulle på Statens senter for epilepsi på utredning. Det ble til at jeg ble med han og skulle bo på et pårønderom i tre uker. Hva kunne jeg fylle dagene med? Svaret ble at jeg kunne bruke tiden til å skrive igjennom søknaden min på nytt. Som sagt, så gjort. Jeg pakket ned PC-en, samlet alle tilbakemeldingene og alle vedleggene. Jeg murte meg inne, skrev, leste og organiserte profileringsdokumentet nok en gang. Ved hjelp av mange gode refleksjoner som tilbakemeldingene skapte, dannet det seg en tydelig rød tråd. Profileringsdokumentet fant sin endelige form. Vel hjemme tok jeg kontakt med en norsklærer og ba ham om hjelp til å lese gjennom dokumentet med beskjed om å bruke den røde pennen flittig. Videre ba jeg ham om å se om dokumentet ga mening i seg selv, uten å ha tilgang til alle vedleggene. Etter en språklig oppretting av dokumentet leverte jeg det hele til min dekan og ba om å bli vurdert.

Jeg var den første på min avdeling som søkte om opprykk til dosent, så dekanen lurte litt på hvordan en slik sakkyndig utvalg skulle settes sammen. Sammen gjennomgikk vi kriteriene og kom frem til at fagområdene sosialt arbeid, vernepleie og profesjonskunnskap ble representert. Videre

måtte det sørges for at minst ett medlem selv var dosent. Hvor finnes slike mennesker, spurte dekanen meg. «Jo, Universitet i Nordland har en egen ph.d. i profesjonskunnskap», sa jeg, og fortsatte: «På NTNU har de sosialt arbeid, og ved Universitet i Agder fins en dosent som jobber på vernepleien.» Slik ble utvalget satt sammen med to professorer og en dosent. Søknaden ble sendt, og jeg mottok etter noen måneder en meget grundig, men ikke minst en god vurdering. Ikke bare skryt. Utvalget hadde tatt seg tid til å komme med gode vurderinger så vel som konstruktive, kritiske bemerkninger til de ulike innsendte arbeider. Men fremfor alt ga utvalget meg en klar bekreftelse på at de hadde sett sammenhengen. Utvalget konkluderte med at jeg innfridde samtlige krav i kriteriene for opprykk på en overbevisende måte.

Med en systematisk gjennomgang av mine egne arbeider og et profileringsdokument klarte jeg både å vise bredden i FoU-arbeidene mine og hvordan de henger sammen og på den måten dekker flere enn et kriterium. Utvalget skrev i sin konklusjon:

Teaterprosjektet nonSTOP oppfattes som selve bærebjelken i Johansens faglige og vitenskapelige produksjon. Komiteen er imponert over hvordan disse arbeidene samlet sett – og i mange tilfeller i det enkelte delarbeidet – kombinerer kulturformidling, pedagogisk utviklingsarbeid, inkluderingsarbeid og funksjonshemmingspolitikk; og samtidig fremstår som et forbilledlig eksempel på samarbeid på tvers av fag, institusjoner og mennesker med ulike funksjonshemminger. Å ta i tu med dette mangfoldet krever mot, faglig innsikt og etisk årvåkenhet. Variasjonen i hvordan kunnskapen formidles er stor. Dette gjør at Johansens arbeider når ut til et mye bredere publikum enn det tradisjonelle akademiske, og får dermed utvidet «impact» både fagpolitisk, opinionsdannende og profesjonspåvirkende.

Avslutning

Verden har ikke forandret seg etter at jeg ble dosent. Fremdeles underviser jeg, og fremdeles driver jeg med FoU-arbeid. Det har på en måte blitt noe lettere å få gehør for å drive utviklingsarbeid sammen med praksisfeltet. Hvorvidt dette skyldes at jeg har fått mer erfaring og kan

«smykke» meg med at jeg har toppkompetanse, tror jeg ikke. Isteden tror jeg forklaringen ligger i at det å samarbeide med praksisfeltet når det gjelder FoU-prosjekter har fått en annen status. Dette kommer tydelig frem også i de krav Forskningsrådet setter for bevilgninger. I mange program må forskningsinstitusjonene vise til samarbeid og inngå samarbeidsavtaler med praksisfeltet for å få støtte.

Jeg har fått et hovedansvar for førstelektor- og dosentkvalifiseringen ved eget fakultet. Dette innebærer at jeg har utviklet et eget kompetanseprogram for de som ønsker å kvalifisere seg til førstelektor eller dosent. Dette er et spennende arbeid, og jeg tør påstå et veldig viktig utviklingsprogram for fakultetet. Å sette av ressurser slik at flere medarbeidere bruker sin kompetanse både til å forske mer på egen utdanning, og ikke minst å drive utviklingsprosjekt sammen med praksisfeltet, gir mange og gode synergier. Resultatet blir bl.a. en bedre og mer målrettet utdanning innenfor helse- og sosialfagene.

I dette kapitlet har jeg beskrevet mitt dosentløp, eller hvordan min akademiske karriere har utviklet seg. For meg har det vært sentralt å arbeide innenfor et fagområde og la dette være en rød tråd gjennom det å utvikle egen kompetanse. Jeg så ikke dette tydelig med en gang jeg begynte å jobbe, men fagområdet profesjonskunnskap har vokst klarere frem etter hvert til det i dag er sentreringspunktet i min forsknings-, undervisnings- og utviklingsportefølje.

Et grunnleggende spørsmål å stille seg er: Har den kunnskapen jeg har utviklet, blitt viktig for universitet og samfunn? Jeg er overbevist om at den er det. Begrunnelsen for denne påstanden er like praksisnær som mitt forsknings- og utviklingsarbeid, her representert ved tre eksempler:

1. Først og fremst etablering av 15 kulturarbeidsplasser, og et teater som formidler kunst fordi skuespillerne har en unik evne til både formidling og til å lære oss noe.
2. Namsos kommune ga kulturprisen til Teater nonSTOP. I kommunens begrunnelse sto det «Teaterets virksomhet har stor betydning både med hensyn til arbeid for mennesker med utviklingshemming og for å bringe kulturopplevelser ut til folket».

3. Tilbakemeldinger fra publikum, slik som professor i litteraturvitenskap Petter Aaslestad, skrev i sin e-post til aktørene etter å ha sett teaterstykket «Litt kaffe – kanskje?»:

Jeg var tilstede (som styreleder i NOKUT) på universitets- og høyskolerådets representantskapsmøte i Levanger, og hadde gleden av å se forestillingen «Litt kaffe – kanskje?» på morgenen andre dagen litt før seminarstart. Som alle andre i salen ble jeg dypt grepet – og er det fremdeles! Fantastisk hvordan dere greide å lage vakkert teater med veldig enkle midler (som selvsagt er kjernen i alt kvalitets teater). Da jeg i forkant leste folderen om stykket, gruet jeg meg litt (det må innrømmes – fryktet litt sånn overgreps- og indignasjonsteater). Men dere lagde et nydelig stykke om oss alle, om oppvekst, tilhørighet, kamp for verdighet – samtidig som det det var et uhyre interessant stykke om en del av norsk historie i en bestemt periode. Det var umulig ikke å identifisere seg med hovedpersonen. For oss i salen ble forestillingen dagens samtaleemne i pauser på seminaret. Jeg er – som litteraturviter – ikke alltid lett å rive med, men dette ble årets teateropplevelse (Saur & Johansen, 2012).

4. Universitetet, og spesielt vernepleierutdanningen, fikk gjennom det nettverket som ble etablert en fot innenfor praksisfeltet som har resultert i flere FoU-prosjekter.

Jeg har opplevd det befriende å se på hvilke muligheter det ligger i krysningspunktet mellom stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk og kultur. Det utfordrer meg både som pedagog og som fagutvikler. Forskning og utvikling er nok to ulike ting. De skal ikke konkurrere, men isteden utfylle hverandre. Universiteter og høyskoler trenger begge. Dette innebærer også at de som har fått opprykk, enten som førstelektor eller som dosent, er sitt ansvar bevisst, og utvikler sine respektive fagområder. Men det fordrer at slike utviklingsprosjekt får de samme rammebetingelser som annen FoU-virksomhet ved landets høyere læresteder. Det å utforske rommet mellom forskning og utvikling i samhandling med praksisfeltet er like viktig som å forske med stor F, i alle fall for profesjonsutdanningene. Jeg mener at det er plass til begge karriereveiene innenfor dagens høyere utdanningssystem. Utfordringen ligger i hvordan en teller

og premierer ulik virksomhet. Jeg tror både førstelektorer og dosenter har mye å lære av å se på hvordan førsteamanuensiser og professorer argumenterer for sin forskning. Vi som har valgt den andre karriereveien, må bli like flinke til å argumentere for viktigheten og relevansen av vårt utviklingsarbeid. Likeledes krever det at arbeidsgiver tilrettelegger for at vi får samme type hjelp og støtte. Utviklingsarbeid er ikke noe som skjer i et vakuum. For min del har det vært avhengig av levende mennesker og samarbeid med ulike organisasjoner og etater. Dette er krevende, men også utrolig lærerikt.

Jeg tror at både praksisfeltet og academia på lang sikt vil tjene på å ha flere karriereveier innenfor sin virksomhet. Strømlinjeformede kompetanseløp gir i mindre grad muligheten til tverrfaglig samhandling og til å fange inn hele bredden av forsknings- og utviklingsprosjekter. Jeg tror at min historie kan være et godt eksempel på at flere veier fører til Rom, og at universitetene og høyskolene har mye å tjene på å utvikle felles prosjekter hvor vi jobber sammen med praksisfeltet. Praksisfeltet er en god arena for utvikling av våre praksisrettete utdanninger. Ved å utfordre bestående praksiser og stille spørsmål om hvorfor arbeider vi på denne måten, gir det en unik mulighet til å utvikle praksis, og i neste omgang trekke erfaringene og den kunnskapen inn i undervisningen.

Referanser

- Bråten, I. (1997). *Vygotsky i pedagogikken*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Dreier, O. (1999). Læring som ændring af personlig deltagelse i sociale kontekster. I K. Nielsen & S. Kvale (Red.), *Mesterlære – Læring som social praksis* (s. 76–99). Copenhagen: Hans Reitzels Forlag.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 71–78). Oslo: Universitetsforlaget.
- Johansen, O. & Saur, E. (2010a). Teater som dannelsesarena for helse- og sosialarbeidere. *Uniped*, 33(2), 43–55.
- Johansen, O. & Saur, E. (2010b). Teater nonSTOP: et profesjonelt teater med kunstnerisk og politisk verdi? *DRAMA: Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*, 47(2), 33–37.
- Kulturdepartementet. (2011). *Kultur, inkludering og deltaking* (Meld. St. 10 (2011–2012)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-10-20112012/id666017/>

- Lauvås, K. & Lauvås, P. (2004). *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sauer, L. (2004). *Teater och utvecklingsstörning: En studie av Ållateatern* (Doktoravhandling, Umeå universitet). Hentet fra <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-353>
- Saur, E. (2008). *Kulturarena med mulighet for dialog? Grotta – en fritidsklubb for mennesker med utviklingshemming*. «Målet er vel at vi skal ha det arti, trur æ» (Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/269150>
- Saur, E. & Johansen, O. (2012). *Teater nonSTOP* (Rapport). Namsos: Høgskolen i Nord-Trøndelag.
- Saur, E. & Johansen, O. (2013). Being actors with learning disabilities in a democratic perspective. *Nordic Theatre Studies*, 25, 46–57.
- Vygotskij, L. S. & Cole, M. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Universitets- og høyskoleloven – uhl. (2005). Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) (LOV-2005-04-01-159. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15>